

TÜRK MESNEVİ EDEBİYATINDA HENÜZ TANINMAYAN BİR ŞAİR: YUSUF CAN VE YUSUF U ZÜLEYHA MESNEVİSİ

Melike GÖKCAN TÜRKDOĞAN

Erzurum Teknik Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Erzurum / Türkiye

Anahtar Kelimeler: Yusuf Can, mesnevi, Yusuf u Züleyha.

ÖZET

Dünyada tespit edilebilen tek nüshası Almanya Milli Kütüphanesinde (Ms.or.oct.3691) kayıtlı olan “Yusuf u Züleyha” adlı mesnevinin şairi olan “Yusuf Can” henüz bilim dünyasında tanınmamaktadır. Tezkirelerde bu isimde bir şair hakkında bilgiye rastlanmadığı gibi Türkiye yazmaları kataloglarında da “Yusuf Can” ismine kayıtlı herhangi bir eser bulunmamaktadır. Ancak, Kültür Bakanlığı’nın elyazmaları veritabanında Almanya Milli Kütüphanesinde yazara ait bir Yusuf u Züleyha mesnevisi olduğu bilgisi yer alır. Müstensih ismi olabileceğini düşündüren kayıttaki bilgi, mesnevinin giriş bölümlerinde şairin kendi dilinden tam üç yerde zikredilince şair adı olarak doğrulanmış olmaktadır. Yusuf u Züleyha, konunun işlenişi ve temel epizotları açısından Camî’nin eseriyle büyük ölçüde benzerlik içindedir. Buna rağmen şair, ne mesnevinin Camî’nin eseriyle olan bu serbest tercüme/nazire ilişkisine ne de kendisiyle aynı konuda eser veren herhangi bir şaire atıfta bulunmaksızın, doğrudan Kur’an kıssasına gönderme yapmaktadır. Mesnevilerin “sebeb-i te’lif” bölümlerinde, şairlerin kendi poetik görüşlerine ve mesnevi edebiyatının neresinde durduklarına dair neredeyse ritüele dönüşmüş, klişeleşmiş söylemleri yer alır. Bu kısımlarda genellikle mesnevi şairinin kendi eserini mevcut “mesnevi kanonu” ile ilişkilendirdiği görülür. Şair, mesnevi kanonu içinde kendi yolunu orijinal, eserini emsalsiz görebilir; ama bunu yine mevcut eserlerle karşılaştırma yoluyla açıklar. Bu kalıplar, şairin edebi ufkunu çizen, yol haritasını gösteren ve eserinin mesnevi edebiyatına hangi katkıyı sağladığını ifade eden edebi beyanlardır. Yusuf Can’ın, mesnevisinde herhangi bir şairi anmaması mevcut mesnevi yazıcılığı geleneğine pek uygun değildir. Ayrıca, eserde görülen bazı şekilsel özellikler de şairin, XVI. yüzyılda yerleşmiş bazı edebi tarz ve teamüllerin uzağında olduğunu göstermektedir. Bu çalışmada, XVI. yüzyılın yetiştirdiği rindâne, âşıkâne edalı söylemiyle mesnevi edebiyatına bir renk katan şair Yusuf Can’ın kimliği ve edebi şahsiyeti hakkında değerlendirmeler yer almaktadır. Yusuf u Züleyha mesnevisi kurgu, üslup yönünden incelenirken eserden hareketle şairin karanlıkta kalan bazı yönlerine ışık tutmak ve bu şekilde edebiyat tarihine ve mesnevi edebiyatı birikimine katkı sağlamak hedeflenmektedir.